

tion. 1754 træffes han i Holstebro, da han blev gift med guldsmedeenken Elisabeth Lindschou, hvis værksted han videreførte. Han fik en god position i byen og nåede socialt at blive eligeret borger. Som håndværker hørte han til blandt de dygtige, men ikke de fremragende. Den skønhed, som præger hans bedste arbejder, skyldes mere tiden og dens ånd end ham selv, og nogen original formsans spores ikke. Hans eneste selvstændige form synes at være et hovedvandsæg, der bærer det fysiologisk mærkelige navn haneæg efter en hanekamagtig top. Det er ikke vellykket. Ved vurderingen af Joachim Wellers produktion må det erindres, at han arbejdede i en by med kun 700 indbyggere og et fattigt opland, og under disse betingelser er det forbløffende, at han kunne præstere så gode arbejder, selv om han må dele æren med bestillerne, og begge er fulgt med i de skiftende stilformer fra barok over rokokko til klassicisme. Særskilt må det nævnes, at han også har udført kisteplader med graveret indskrift. Det er arkitekt Sven Fritz, der har været opmærksom på denne side af de danske guldsmedes arbejdsfelt.

Bogen bringer også en oversigt over stempler, skifter og uddrag af dem samt nogle facsimiler af papirer vedrørende guldsmeden. Han søgte ved sin tiltræden at blive den eneste guldsmed i byen, og det meddeles, at hans ansøgning herom blev bevilget. I facsimilet på den modstående side læses imidlertid, at conseillet 24. april 1755 havde resolveret: »Herved er indtet at gjøre«. Og det kan vel kun betyde et afslag; men denne plet tjener kun til at fremhæve de gode sider ved bogen. Det er den dybest borende skildring af en håndværker i det 18. århundredes provins, der findes.

Helge Søgaard

Ellen Andersen: *Danske dragter. Moden i 1700-årene*. (Nationalmuseet, 1977). 315 s.

Bogen er den første i en serie, som Nationalmuseet påtænker at udgive om danske dragter. Når man tager den i hånden og gennemblader den, glædes man over, hvor smuk den er med sine 115 illustrationer, hvoraf 14 er helsider i farver. Yderligere er 25 billeder af dragter eller dragtdele, som er bevaret til nutiden, ledsaget af opmålinger udlagt som snitmønstre i mål 1:10. De 21 af disse opmålinger er med stor dygtighed udført af Marianne Rasmussen. Fire er kongedragter fra Rosenborg, og opmålingerne herfra hidrører fra Sigrid Flamand Christensens bog fra 1940: *Kongedragterne fra 17.-18. Aarhundrede*.

De hundrede år er opdelt i tre tidsafsnit, inden for hvilke kvinders og mænds dragtdele er gennemgået. Endvidere er barnedragter, specielle dragter til konfirmation, bryllup, sorg, jagt etc. omtalt, ligesom forskelligt personligt tilbehør er berørt. Der er tillige sagregister og ordforklaringer, dog kun på det, der vedrører påklædningen, ikke stofnavne. Noter findes efter hvert afsnit og en samlet bibliografi til slut. 9 sider engelsk resumé.

Efter konstateringen af denne udmærkede inddeling går man til indholdet og må komplimentere Ellen Andersen, fordi hun er så belæst og har stor viden også om udenlandsk litteratur. Bogen bygger på denne viden og gør den til en både instruktiv og fornøjelig læsning – også for dem, der ellers ikke er specielt dragtinteresserede. De, der er det, nikker genkendende til mange af citaterne, som både Ellen Andersen og andre dragtforskere har brugt før. Her må tilføjes, at også meget mere ukendt stof er fremdraget fra litterære kilder. Tillige er skiftemateriale benyttet fra Vemmetofte Klosters gods, Tryggevælde amt, hof-

retten i København samt inventarium over kronprinsesse Sophie Magdalenas garderobe fra 1766. For de mange, som ikke har let adgang til hverken litteraturen eller arkivmaterialet, ville en samlet afskrift af citaterne have været en fordel fremover. De kunne have været samlet i petit i et afsnit for sig.

Der kan ikke herske tvivl om, at Ellen Andersen har søgt på bedste måde at løse den opgave, som Nationalmuseet har stillet – at behandle moden i 1700-årene. Udgangspunktet har været dragtopmålingerne, som i en årrække inden for forskningen har været dyrket.

Spørgsmålet er, hvad sigtet med disse snitmønstre er? Måske tænker man sig, at dragterne i tidens løb vil gå til ved almindeligt forfald eller katastrofer. I så fald er der en mulighed for at bevare kendskabet til dem gennem bøger, der spredes og forhåbentlig ikke alle forsvinder. Denne sikkerhedsforanstaltning kunne vel klares ved, at reproduktioner af tegningerne blev deponeret eller tilbudt f.eks. en række museer og biblioteker. I en bog som den foreliggende siger snitmønstre ikke læserne så forfærdelig meget, og de tager unødigt megen plads op for andet, som man hellere ville vide.

For at holde fast ved de eksisterende, daterede dragter, som er opmålt, men også gengivet i sort/hvide billeder, så ville man have ønsket, at det var dem, der var i farver i stedet for malerierne i teksten. Endelig er selve stofferne i de dragtdele, der både findes på Nationalmuseet og i landets øvrige museer i al almindelighed stedmoderligt behandlet. I 1934 skrev Petra J. Holm i »Den gamle By«s årbog om: 18. Aarhundredes Kjolestoffer, og siden er emnet på dansk kun undtagelsesvis behandlet i andre sammenhænge. Her havde været mulighed for, om ikke andet i detaljbilleder, at vise stofferne i farver, så kunne helhedsbillederne for den sags skyld godt være forblevet sort/hvide. Det har ikke været hensigten

ved bogens disposition at begive sig ud på de ret så ubetrådte stier, som stofterne og deres tilvirkningssteder er, men det ville have været en landvinding.

En anden ting, som på grund af mangler i materialet næsten heller ikke er med, er rangklasserne uden for adelen. Det er et mørkt kapitel, at der vides så lidt om de lavere befolkningslags påklædning i byerne, men problemet bliver ikke løst, hvis man ikke gør noget ved det. Der kunne nok samles lidt mere op, hvis man bevægede sig længere ud – også rent topografisk. De omsyede silkekjoler og andre fragmentariske dragtdele, som er spredt rundt om på andre museer, kunne formentlig ved en nøjere vurdering og efterforskning få det til at lysne lidt.

Som Ellen Andersens bog nu foreligger, kan man glæde sig over dens smukke udstyr og letlæselige tekst, som i udvalg opsat ved dragtmontrerne i Nationalmuseet ville være en god støtte for de besøgende. En dybtgående undersøgelse af 1700årenes stoffer, og hvad de hjemlige manufakturer har fremstillet af dem samt arbejdsprocesser, afsætningsforhold, priser m.m. venter på at blive nærmere behandlet. Det samme gør som tidligere nævnt de andre befolkningslags tøj. Folks sociale og økonomiske baggrund er også et vigtigt led. Det ville være lykkeligt, om de nævnte opgaver måtte blive taget op under styring af Institut for europæisk Folkelivsforskning. Med etnologernes uddannelse i metodisk »pløjning« af uopdyrket land, betragtet fra utraditionelle synsvinkler, skulle der være rige muligheder for at komme videre. At tøjet og tekstilerne i øvrigt kommer til at ses i større sammenhænge vil kun være en fordel.

*Erna Lorenzen*